

№7 дәріс тақырыбы: Студенттердің ғылыми – зерттеу жұмысы

Жоспары:

1. Студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарының қандай түрлерін білесіз?
2. Курстық және дипломдық жұмысты жазудағы студенттің мақсаты не?
3. Курстық және дипломдық жұмысты жазу қандай кезеңдерден тұрады?
4. Курстық және дипломдық жұмыстың мазмұны мен рәсімделуіне қойылатын талаптарды білесіз бе?
5. Курстық жұмыстың құрылымдық элементтері қандай?

Студенттердің ғылыми-зерттеу жұмысы – алынған білімдерді, біліктер мен дағдыларды тәжірибеде қолдана алуға қабілетті, жоғары білімді мамандар даярлау сапасын арттырудың маңызды құралдарының бірі. Студенттерді ғылыми-зерттеу жұмысына тарту олардың шығармашылық және интеллектуалдық әлеуетін қазіргі ғылымның көкейтесті міндеттерін шешу үшін пайдалануға мүмкіндік береді.

Жоғары және орта арнаулы оқу орындарында студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарының түрлеріне: *ғылыми баяндамалар, рефераттық жұмыстар, зертханалық және практикалық тапсырмалар, эксперимент жүргізу, курстық жұмыстар, дипломдық жұмыстар жатады.*

Ғылыми баяндамалар – дәрісханада оқылатын немесе мақала ретінде жарияланатын ғылыми-зерттеу мен тәжірибелік эксперимент жұмысының мазмұнын баяндайтын ғылыми құжат.

Қойылған мақсаты мен мазмұнына қарай рефераттарды төмендегідей типтерге бөлуге болады:

1. Ақпараттық рефераттар. Мұнда автор бір немесе бірнеше жұмыстың мазмұнын қысқаша баяндайды.
2. Бағалаушы рефераттар белгілі бір проблема бойынша бірнеше ғылыми әдебиеттер негізінде жазылады және проблемаға түрлі көзқарастар, түрлі жұмыстардағы ғылыми тұжырымдамалардың сыни талдамасы келтіріледі, реферат авторының ұстанымы анықталады.

Зертханалық және практикалық жұмыс – кез-келген пән бойынша белгілі бір сұрақтарды немесе міндеттерді шешу барысында студенттер жүргізетін жеке, топтық, ұжымдық іс-әрекет.

Эксперименттік жұмыс – нақты жағдайды есепке ала отырып, педагогикалық үдерісті немесе белгілі бір құбылысты, мәселені зерттейтін ғылыми тәжірибе. Педагогикалық экспериментке сүйеніп, зерттеуші оқу-тәрбие үдерісінің тиімді жолдары мен әдіс-тәсілдерін, формаларын, мазмұнын тексере алады.

Эксперимент (лат. *experimentum* - тәжірибе) – ежелден қалыптасқан ғылыми-зерттеу әдістерінің бірі болып табылады. Эксперимент алғашқы кезде адамдардың қоршаған ортаны бақылау, танып білулерінен бастау алды. Ол бақылау әдісімен тығыз байланысты. Алайда эксперимент пен

бақылау бір нәрсе емес. Эксперимент барысында зерттеуші құбылысты жай ғана бақылап қоймай, сол құбылыстың өзгеруіне де мүмкіндік береді.

Курстық жұмыс студенттердің шығармашылық қабілеттерін танытады, педагогикалық ойлауын дамытып, ғылыми-зерттеу дағдыларын қалыптастырады. Курстық жұмыстың мақсаты – студенттердің логикалық ойлау, шығармашылық қабілеттерінің оқу-тәрбие үдерісіндегі дағдысын, ғылыми-зерттеушілік шеберлігінің деңгейін, теорияны практикамен ұштастыра білу мүмкіндігін практикада қолданып, қалыптастыру.

Студенттердің университетте орындайтын ең негізгі ғылыми жұмысының бірі – курстық жұмыс. Курстық жұмысқа жетекші пән бойынша сабақ беретін оқытушылардан тағайындалады. Ғылыми жетекші курстық жұмыстың тақырыбын, кеңес беру кестесін, жұмысты орындаудың күнтізбелік жоспарын, қорғау күнін бекітеді; жұмыстың орындалу барысын қадағалайды, бақылайды.

Ғылыми жетекшінің негізгі міндеттері:

- Студентке тақырыпты тандауға, оның мақсаты мен міндеттерін, зерттеу әдістемелерін анықтауға көмектеседі;
- Студентпен біріге отырып, жұмыстың күнтізбелік жоспарын құрады және тапсырмаларды, кеңес беретін күндерді анықтайды;
- Студентті курстық жұмысты орындауға қойылатын талаптар және нұсқаулармен таныстырады (жұмыстың негізгі кезеңдері, кезең бойынша жұмыс мазмұны, есеп беру түрі, т.б.);
- Тақырып бойынша әдебиеттер, материалдар жинастыру үшін кеңес береді;
- Психологиялық-педагогикалық бақылау мен экспериментті ұйымдастыру және өткізуге көмектеседі;
- Алынған зерттеу материалдарының сапасын тексереді;
- Курстық жұмыстың орындалу барысын бақылайды;
- Жұмыс аяқталғанда пікір береді;
- Қорғауды ұйымдастырады.

Курстық жұмысты жазуды мақсаты:

Әрбір студент өзінің болашақ мамандығын қалыптастыратын пәндерді оқып-үйрену барысында алған теориялық білімдерін одан әрі тереңдетіп, жетілдіре беруі үшін күнделікті болып жатқан экономикалық және әлеуметтік процестерді басқарудың тәжірибесін мемлекеттік, салалық және аймақтық тұрғыдан жеткілікті талдап, соның арқасында басқару тәжірибесінің салыстырмалы жетістіктері мен кемшіліктерін анықтай отырып, соңғыларын одан әрі болдырмаудың жолдары мен әдістерін ғылыми-методологиялық және ұйымдастырушылық-құқықтық жағынан негіздей білуге тиіс. Сондықтан дәл осы мақсатқа қол жеткізу үшін осы пән бойынша курстық жұмыс жазу керектігі оқу жоспарында әдейі қаралған.

Курстық жұмыс студенттердің дербес жұмыстарының маңызды формаларының бірі, курстың логикалық аяқталуы болып табылады.

Студенттер курстық жұмысты орындай отырып, күрделі теориялық мәселелерді талдау барысында өздерінің ойларын логикалық тұрғыдан нақты білдіріп, жалпы теориялық ережелерді қазіргі таңдағы шынайылықпен байланыстыруға, оны өзінің болашақ мамандығының ерекшелігімен байланыстыруға үйренеді.

Курстық жұмысты жазу барысында студенттер қажетті экономикалық әдебиетті дербес іріктеу, нақты статистикалық материалды іріктеу ептілігіне ие болып, экономикалық және басқару құбылыстарын талдау мен жалпылауға үйренеді.

Курстық жұмыстың орындалуы оны жазудың өзара байланысты кезеңдерінен құралады:

1. Курстық жұмыс тақырыбын таңдау және бекіту
2. Ақпарат көздерін іріктеу және талдау
3. Курстық жұмыстың мазмұны мен рәсімделуіне қатысты негізгі талаптар
4. Курстық жұмыс мәтінін рәсімдеу ережелері
5. Курстық жұмыстың соңғы нұсқасын рәсімдеу
6. Курстық жұмысты рецензиялау.
7. Курстық жұмысты қорғау және бағалау тәртібі.

Курстық жұмыстың мазмұны мен рәсімделуіне қатысты негізгі талаптар

Курстық жұмысты жазар алдында студент тиісті:

1. Таңдалған тақырыппен танысып, оның қандай болатынын ойша елестетіп көру.
2. Әдебиетті, периодикалық басылымдарды толық талқылау.
3. Баяндалатын материалды нақты және логикалық сипаттау.
4. Курстық жұмыс тақырыбы кіріспе, негізгі бөлім мен қорытындыдан құралатын жұмыс жоспарына сәйкес ашылуы тиіс.
5. Жұмысты қазіргі таңдағы материалдарды, кестелер, сызбалар, графиктерді қолданумен жазу.
6. Орфографиялық және статистикалық қателіктер жібермеу.
7. Сандық материалды кестелер түрінде рәсімдеу ұсынылады.

Курстық жұмыс оқу жоспарымен қарастырылған мерзімдерде орындалуы тиіс.

Курстық жұмыстың құрылымдық элементтері:

1. бет парағы (мұқаба);
2. мазмұны;
3. кіріспе;
4. негізгі бөлім (1-3 бөлімдер);
5. қорытынды;
6. қолданылған әдебиеттер тізімі.

1. Сыртқы беті (мұқаба). Титул беттің үлгісі оқу орнының ішкі ережелеріне сай бекітіліп, біркелкі толтырылады. Титул бетіне оқу

орнының атауы, ғылыми жұмыс түрі, тақырыбы, мамандығы, біліктілігі, тобы, студенттің аты-жөні, ғылыми жетекшінің аты-жөні жазылады.

2. Мазмұны. Мазмұнында кіріспе, негізгі бөлімдегі тараулардың (бөлімдердің)

атаулары, қорытынды, пайдаланылған әдебиеттер, қосымшалар жазылып, қай беттен басталып, қай беттен аяқталатыны көрсетіледі.

3. *Кіріспе*. Кіріспеде автор төмендегі пункттерді міндетті ашуы тиіс:

1. Таңдалған тақырыптың өзектілігі;
2. Ғылымдағы оның өңделу дәрежесі (авторлар мен олардың басты еңбектері келтіріледі);
3. Жұмысты жазу барысында шешілетін мақсаттар мен міндеттері;
4. Курстық жұмыстың пәні мен объектісі;
5. Ғылыми болжамы, ғылыми жаңалығы мен практикалық мәні;
6. Оны құру логикасы (бөлімдері (параграфтар) бойынша курстық жұмыстың құрылымы);
7. Қорғауға ұсынылатын басты қағидалары баяндалады.

4. *Негізгі бөлім*. Негізгі бөлімде тақырыптың мазмұны қамтылады. Курстық жұмыс екі, үш тараудан тұруы мүмкін. Ол тараудың әрқайсысында олардың мазмұнын ашатын екі-үш сұрақтан беріледі. Бірінші тарауда зерттелетін мәселенің жалпы теориялық (әдіснамалық) сипаты беріледі. Онда отандық және шетел зерттеушілерінің жұмыстарын зерттеу негізінде зерттеліп отырған мәселенің мән-жайы баяндалады, оны шешудің әртүрлі жолдары қарастырылады. Бұл тарау алдағы жұмыстың теориялық негіздемесін көрсетеді. Екінші тараудың талдаушылық сипаты болады. Онда психология-педагогика ғылымындағы әр түрлі әдістерді қолдана отырып, зерттелетін мәселеге жан-жақты талдау беріледі. Үшінші тарау жобалауға арналады. Онда студент зерттеліп отырған мәселені талдай отырып, өзінің ұсыныстары мен шешімдерін береді. Олар болашақта практикалық тұрғыда қолдану үшін айқын болуы қажет. Зерттеу жұмысындағы ең маңыздысы – тараулар арасында логикалық байланыстың болуы және зерттеу жұмысының барлық кезеңінде зерттеу тақырыбының бірізді ретпен дамуының сақталуы. Курстық жұмыстың негізгі бөлімі бірлік интервалды компьютерлік версияда 25-30 парақты немесе қолмен жазылса 40-45 парақты құрайды.

5. *Қорытынды*. Қорытындыда зерттеу нәтижесінде шешімге келген теориялық және практикалық шешімдері мен ұсыныстары логикалық бірізділікпен баяндалады. Берілген қорытынды зерттеу мазмұны, маңыздылығы, негізділігі және тиімділігі туралы толық түсінік бергені және де қысқа да анық болғаны дұрыс. Олар тезис түрінде, пункт бойынша жазылады. Қорытынды көлемі 2-3 парақты құрайды.

6. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі белгілі бір ретпен көрсетіледі. Библиографиялық талаптарға сәйкес рәсімделеді (Авторы, атауы, баспасы, жылы, беті).

7. *Қосымшалар*. Қосымшада қосалқы материалдар беріледі. Қосалқы

материалдарға әдістемелер, нұсқаулар, иллюстрациялайтын материалдар, т.б. жатады. Әр қосымша жаңа парақтан басталып, реті бойынша нөмірленеді.

8. Графикалық материалдар жұмыс мазмұнымен тікелей байланысты және көрнекі құрал ретінде қолданылады. Қорғауға ұсынылатын графикалық материалдар стандарт ватманда орындалады.

Курстық жұмысты даярлауға қойылатын жалпы талаптар.

Курстық жұмысты даярлау сыртқы бетті толтырудан басталады.

Курстық жұмыс стандарт А4 форматында жазылады. Жұмыс таза, ұқыпты, ешқандай қысқартусыз, әрбір айтылайын деген жаңа ой жаңа жолдан басталады. Әріптер мен белгілер жұмыстың барлық бетінде бірдей және талапты сақтап жазылуы керек. Жұмыс форматтың бір жақ бетіне орналасады: сол жақ – 3 см, оң жақ 1 см, жоғары және төменгі жағы – 2 см болуы тиіс.

Барлық беттер нөмірленеді және әр беттің төменгі жағының ортасына нүкте қойылмай жазылады. Сыртқы бетке нөмір қойылмайды.

Курстық жұмыстың мазмұндылығы, жеке беттегі кестелер мен графиктер оның беттерінің жалпы санына кіреді.

Курстық жұмыстың бөлімдері немесе тараулары араб санымен азат жолдан соңына нүкте қойылмай жазылады.

Курстық жұмыстың көлемі қолжазбамен 40-45 бет, компьютерлік теріліммен 25-30 бет болуы керек. Кіріспе – 2-3 бет, қорытынды 1-2 бет, пайдаланылған әдебиеттер тізімі 2-3 бет. Жұмыстың ең көп бөлігі негізгі бөлімге беріледі.

Курстық жұмыс мазмұнындағы кестелер мен графиктер, суреттер А4 стандарт беттерде орындалады немесе көшірме түрінде сондай өлшемдегі қағазда беріледі. Кестені мәтіннен кейін берген дұрыс. Егер фотосуреттер бар болса, олар стандарт қағазға желіммен жапсырылады. Оларда ешқандай сызат, түзету, таңба болмауы керек. Барлық графиктер мен кестелерге курстық жұмыстың мазмұнында міндетті түрде сілтеме жасалуы керек. Сілтемеде «График», «Сурет» немесе «Кесте» деп жазылып, нөмірі көрсетілуі тиіс (мысалы, Кесте – 1, Сурет – 2). Таблица көлемді болған жағдайда келесі бетке де көшіруге болады. Егер жұмыста бір ғана кесте берілсе, ол нөмірленбейді және «Кесте» деп жазылмайды.

Курстық жұмыс мәтінде сілтеме квадрат жақша [] түрінде беріледі. Қажет жағдайларда беттері де (дәйексөз немесе цифрлық мәлімет қолданған) көрсетіледі. Кесте, сурет, қосымшаларға сілтеме кәдімгі дөңгелек () жақшаларға алынады.

Қосымшалар курстық жұмыстың жалғасы ретінде беріледі. Әр қосымша жаңа беттен басталады және беттің жоғары жағының орта тұсына «Қосымша» деп жазылып, атау беріледі. Егер қосымша көп болса, әліпбилік әріптермен белгіленеді, бірақ Е, З, И, Й, О, Ч, Ц, Ъ, Ы, Ь, Я әріптері қолданылмайды.

Курстық жұмыс аяқталған соң қорғауға дейін түптеліп, ұсынылады. Егер жұмыс қорғауға жіберілмесе, онда ескертулерді ескере отырып, жұмысты толықтыру қажет.

Жоғары оқу орындарында оқу және ғылыми-зерттеу жұмыстары мәселесі бойынша талдау жасай отырып, мынадай ерекшеліктерді анықтауға болады:

- студенттің теориялық білім деңгейін арттырады;
- теориялық білімін практикада қолдану дағдыларын бекітеді;
- студенттің өз бетінше зерттеу біліктерін қалыптастырады;
- оқу-зерттеу жұмыстарын жүргізе білу дағдысының қалыптасуына әсер етеді;
- зерттеу нәтижелерін объективті бағалауға тәрбиелейді;
- озат тәжірибелерді жинақтауға үйретеді;
- талдай білуге және күтпеген жағдайларда жол таба білуге үйретеді;
- мамандығына, пәнге, ғылыми ізденуге қызығушылығын оятады;
- студенттің жеке «ішкі» қабілетін ашады; сөйлеу мәдениетін дамытады.

Оқытушылар алдында курстық жұмысты қорғау студенттің курстық жұмыстың мақсаты мен мәселелерін қысқаша және нақты сипаттап, оның маңызды ережелерін баяндап, өзінің қорытындылары мен ұсыныстарын аргументтеуден тұрады.

Баяндау үшін студентке 5-7 минут уақыт ұсынылады. Қойылған сұрақтарға студент қысқа да нұсқа жауаптар қайтаруы тиіс.

Курстық жұмысты ғылыми жетекші мен кафедра комиссиясы балды-рейтингтік әріптіс жүйе бойынша бағалайды.

Курстық жұмысты бағалау критериялары болып табылады:

1. Тандалған тақырып бойынша орындалған жұмыстың сәйкестігі;
2. Келтірілген зерттеу мақсаттары мен мәселелерінің ерекшелігі;
3. Қазіргі таңдағы ғылыми зерттеу әдістерін пайдалану;
4. Жүргізілген эксперимент көлемі мен өңдеудің статистикалық әдістерін таңдаудың негізділігі;
5. Жұмыс нәтижелерін ілеспелі, сауатты және нақты баяндау ептілігі;
6. Қолданылған ғылыми әдебиеттің жаңа болуы;
7. Алынған нәтижелер мен қорытындылардың шынайылығы;
8. Ғылыми тәжірибелік маңыздылық;
9. Рәсімделу сапасы;
10. Курстық жұмысты қорғау (нақтылық, қысқалылық, логикалық, кәсіби сөз сөйлеу мәнері, көрнекі материал);
11. Қорғау барысындағы қойылған сұрақтарға берілетін жауаптардың толықтығы.

Қорғалғаннан кейін курстық жұмыс кафедрада сақталады.

Дәрісті қорытындылау:

1. Зерттеу жұмысы қалай безендіріледі?
2. Зерттеу жұмысының құрылымы неден тұрады?

3. Студенттің ғылыми жетекшімен бірлесіп орындайтын әрекеттері қандай?

ДӘРІС БОЙЫНША ПАЙДАЛАНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Ақпарова Ж.М. Ғылыми педагогикалық зерттеу жұмысының негіздері: Оқу құралы, Қарағанды, 2007
2. Р.Аубакирова Р., Нұрбекова М. Педагогикалық зерттеу әдістемесі. Астана: «Фолиант», 2011
3. Курстық жұмысты орындауға арналған әдістемелік нұсқаулық.

Пайдаланған дереккөздер:

<https://www.stud24.ru/pedagogy/studentterd-ylymi-zertteu-zhmysy/469707-1783837-page1.html>